

Báróczi Sándor and the emergence of the sentimental novel in Hungary
Modern depictions of love and the reception of Báróczi's oeuvre

CONTENT:

CHAPTER I. CRITICAL APPROACHES TO THE WORKS OF THE GUARDIAN WRITERS OF THE HUNGARIAN ROYAL NOBLE GUARD IN VIENNA

I.1. RESEARCH AIMS AND OBJECTIVES

I.1.2. TERMINOLOGICAL CLARIFICATION AND INTRODUCTION OF NEW TECHNICAL TERMS

THE TERM OF EROTICISM

I.2.1. CRITICAL PERSPECTIVES ON THE HISTORY OF READING

I.2.2. THEORETICAL CONSIDERATIONS IN THE FOREWORDS AND RECOMMENDATIONS OF THE IMPERIAL GUARD-WRITERS

I.2.3. FOREWORD BY SÁNDOR BÁRÓCZI

I.2.4. HISTORICAL OVERVIEW OF THE LITERARY GENRE OF THE FEMALE MIRROR IN HUNGARIAN AND THE GALLERIES OF FEMALE PORTRAITS (18TH CENTURY)

I.2.5. LOVE-MOTIFS IN BÁRÓCZI'S TRANSLATION OF J. K. DUSCH

CHAPTER II. SIMILARITIES AND DIFFERENCES IN MARMONTEL'S FRENCH AND HUNGARIAN LITERARY RECEPTION

18TH CENTURY HUNGARIAN TRANSLATIONS OF MARMONTEL'S WORKS

HUNGARIAN TRANSLATORS OF THE WORK "CONTES MORAUX"

II.2. PERSPECTIVE ON THE HISTORY OF TRANSLATIONS

II.3. RECEPTION IN HUNGARIAN LITERATURE

SOURCE RESEARCH

MARMONTEL'S RECEPTION IN THE HUNGARIAN HISTORY OF LITERARY CRITICISM IN THE 19TH CENTURY

HISTORY OF THE IMPACT OF MARMONTEL'S LITERARY WORKS ON HUNGARIAN LITERATURE

II. 4. DATA FROM THE HISTORY OF THE BOOK ABOUT THE RECEPTION OF FRENCH BOOKS AND THEIR READERS

II.4.1. INTERPRETATION OF THE LIST OF MANUSCRIPTS

II.4.2. POSSESSORS' INVENTORY

POSSESSORS' LIST

CHAPTER III: SOURCES OF THE PRESENCE OF EROTICISM IN THE STUDIED TEXTS

III.1.1. FRIENDSHIP PUT TO THE TEST

III.1.2. LAURETTE AND THE PLAY "COLONEL" BY SÁNDOR K. BOÉR

III.1.3. THE SHEPHERDESS FROM THE ALPS

III.1.4. JÁNOS KÓTSI PATKÓ: THE SHEPHERDESS FROM THE ALPS

III.1.5. ALCIBIADES OR MYSELF

III.1.6. EXCURSUS ABOUT THE CHARACTER OF THE PRUDE

III.2. MELANCHOLY AND THE GOTHIC NOVEL

IV. CONCLUSION

Sensibility, Enlightenment, novel, writers of the Hungarian Imperial Guard in Vienna, history of translations, Marmontel, reception, tearful stories, latent eroticism, libertinism, history of reading, women-readers, comedy with tears, melancholy, prudish, exoticism.

In my dissertation I dealt with the re-reading and re-interpretation of Sándor Bányai's literary works based on a new set of perspectives, the author being known as the leader of the literary circle composed of the writer-guards of the Royal Viennese Guard.

Among his works, the volume entitled *Moral Tales* was at the centre of my analysis.

These works, considered second rank by most literary critics until the last decade, became marginalized, without being able to be part of the official literary canon. Therefore the analysis of the latent layers of the texts required new methods. The love affair subject had become the central theme in the prose of the period.

The fate of sentimental heroes could be considered modern and surprising, love-stricken and dying of sadness, thus arousing the compassion of readers. This attitude was the sign of the change of mentality and taste, which categorically separated the heroic novel from the new sentimental novel.

The exploration of the techniques of representing the theme of love affairs, respectively that of latent eroticism, which has remained in the shadows so far, was one of the main aims of my analysis. The philological research, carried out in the form of an in-depth text analysis, consequently required the involvement of areas from the history of taste, translation and reading. The Ph.D. dissertation consists of three chapters.

The first chapter is concerned with the formulation of the research goals, respectively with the issue of clarifying the terms. The definition of the phenomenon of latent eroticism required the introduction of new terms.

The second chapter discusses issues related to comparativism, the reception of works, issues that arose after the translation of the French text into Hungarian.

The third chapter of my thesis includes the analysis of texts, during which I tried to discover this hidden eroticism's forms of manifestation, and to interpret them in the given works.

In the prose of the period the combination of the sentimentalist tendency with the didactic one was an almost constant characteristic. The stories of the characters' lives appeared as secular examples in the eyes of ordinary readers of the medieval literary genre. Hungarian literature has endeavoured – in spite of delays - to alienate itself from the most modern tendencies of universal literature. Hence the concomitant presence of various forms of taste and style, of different literary genres, all of which lend a multi-coloured profile to the Hungarian literature of the time.

The environment of reception of the French literature, i.e. the Hungarian society of the time (18th century), was much more conservative than the French one, so the difference between the image represented in literary works and the social reality in which Hungarian readers lived was much more striking for the latter.

A representation of this theme, done in as realistic a way as can be seen in Báróczi's works, must have been quite unexpected for contemporary readers.

Olga Granasztói's essay from the volume *Dangerous Readings* was very helpful in defining the technical terminology. Granasztói tried to delimit the terms and clarify the definitions for the terms: gallant, libertine and others, belonging to the domain of eroticism.

In my analysis, I used the terminology of this essay - used to typify images - in classifying sentimental prose works. In Hungarian, the term "galant" spread with a different meaning than in French. In Hungarian it is used primarily with the meaning of polite, chivalrous, the meaning of "love", "in love" has faded.

The difficulty of translating the text into Hungarian lies in the hiatuses of the love vocabulary of the Hungarian literary language, fact that determined Sándor Báróczi to aim at forging/creating that nuanced literary style that was able to reproduce the nuanced love language of the original French novel.

The erotic moments that appear in sensitive works also had an innovative ethical function. Despite the apparent contradictions, according to which the representation of sensuality in a literary work is condemnable and immoral, literary works that use the technique of representation of latent eroticism declared themselves moral, and in fact they proclaimed a new moral order and advocated its superiority.

The innovative aspect of these sentimental stories is that they describe and analyse their feelings, the importance of love, and their emotional and physical aspects, and thus present an authentic psychological description to readers.

In the case of gallant literature, for example, the technical term already seems to be problematic, because the acceptance of the word of French origin and its variant in Hungarian do not have the same meaning. Among the main lines of gallant literature is erotic literature.

My objective was to reveal the presence of eroticism and its representation - often occult - in the analysed texts.

In the preface to the translated works, both Báróczi and his fellow guard-writer feel somewhat obliged to explain and justify the love affair theme.

The analysis of the proposed texts began with the re-lecturing of the theoretical writings of the guard-writers. Despite their fragmented nature, the prefaces and recommendations signed by the writers of the works themselves outline their theoretical considerations quite well (among these there is Sándor Báróczi's literary program). In addition to the preface to the *Moral Letters*, all the prefaces of the literary works signed by Báróczi deserve to be interpreted as a literary program.

I also analysed the recommendations that precede the works by József Naláczi, Báróczi's fellow guard-writer, which are important documents in the history of literature despite the fact that they have been neglected for a long time. My analysis tried to draw attention to these lesser known and researched elements of his works.

The authors of the time see translation as an instrument of national language development. In Hungary, different translation methods have exerted their influence through various combinations and shifts, with the strongest influence being the French translations. The Hungarian literature comprises both the followers of the "beautiful but unfaithful" translation, and those of the faithful translation. The author of the article "Translation" in the Great French Encyclopedia is Marmontel and Beauz . I paid more attention to the history of the inclusion of Marmontel's work in Hungarian literature, the main reason being its neglect despite its importance. There are notable differences between the author's receipt by the French and Hungarian circles.

For a better understanding of Marmontel's influence on the Hungarian literature, I considered that my analysis should begin with the French receipt of Marmontel's works.

The publication of *Moral Tales (Contes moraux)* was an important point in the literary career of the French author. The translation by Báróczi is still considered the most successful translation of that time. The first edition in 1761 consisted of 12 tales, which were completed with three others, published between 1755 and 1759 in the *Mercure de France*. According to Lajos Gy rgy, the French author's works have been translated into almost 100 languages.¹

Of the above tales, only two were called "moral" and written in the idea of moral education. This annotation is found only in the first volume, published in 1761.

Contemporary readers of the time, however, viewed these moral tales as stories, this being underlined by their popularity. Their success was due to the way they were written, but also to

¹ Gy rgy Lajos: A magyar reg ny el zm nyei, Budapest, MTA, 1941, 226.

the content, which was seen as moral content by readers.²

The French author quickly and long-term won the hearts of Hungarian readers, and this receipt extended to the entire work, says József Szauder. The fact that a real series of these novels was formed in early Hungarian literature, and the works of the French author were translated very quickly, sometimes resulting in multiple translations of the same novel, indicates the development of a true cult of Marmontel.

Marmontel's influence on the Hungarian literature is also illustrated by the fact that his contemporary Hungarian translators completed almost simultaneously the translations of three short stories (signed by the guard-writer János Kónyi) and six short stories (signed by Báróczi). Both volumes of translations were published in 1775, the one signed by Kónyi entitled *Speeches Urging Beautiful Morals*.

Under the influence of the translation signed by Báróczi, Ferenc Kazinczy made his translation (he translated six tales into Hungarian, some of which differ from those translated by Báróczi).

Of the translators of *Moral Tales*, Báróczi was the only one to work on the original French text, Kazinczy translating into Hungarian his work.

My thesis also includes the interpretation of a handwritten book inventory. It is noteworthy that the volumes of this anonymous inventory of Cluj correspond broadly to the values mentioned by contemporary literary critics (including István Fried and István Margócsy), i.e. they are among the literary works that have long been neglected but have been re-evaluated by the history of literature in previous decades. Which means that the receipt is in line with the popularity of the volumes. The analysis of holders can provide a broader picture of female possessors and female bibliophilia in that time, as well as women's libraries and the development of the female reader category.

The volume *Moral Tales* by Marmontel is under the sign of duality, the presence of latent eroticism in the deep layers of the text is associated with the declared morality of the book.

In the third part of the thesis, I tried to identify and discover the sources of the elements of this phenomenon, such as characters, situations, images and vocabulary. During the research of the deep layers of the texts I identified the innovations and novelties regarding the presentation of love, as well as the achievements of the translator in this regard, together with the contemporary perception of love dialectically associated with them.

² K. Ben Sdira :im. 178 –179.

I tried to identify, gather and interpret the elements of this new love vocabulary. During the analysis, I tried to compare the text with the French original and to interpret the translator's options regarding the sentimental, amatory vocabulary.

In sensible novels, the erotic content is presented in the form of a gradual fusion of soul and body. In contemporary libertine literature, on the other hand, representation is pushed into the realm of the bodily. I captured the above phenomenon in the following works: *Leonórka* and *Tested Friendship* by Báróczi, the play *The Brigadier* and the *Mountain Shepherdess* by Sándor K. Boér, the *Mountain Sheep Woman* by János Kótsi Patkó and the short story *Alcibiades* by Báróczi.

I analysed the specific elements of the texts, the latent erotic allusions (at the level of language and situations), and from the representations of love I tried to identify the philosophies referring to love.

During the analysis, I reviewed both the explanations and the interpretation of some literary phenomena of the time, such as weeping, which reached its peak in the eighteenth century, the relationships between the terms eroticism and melancholy of the period studied, but also different theories about love. In the synthesis of the history of reading, I analysed the complex connection between authors (translators) and their works, as well as that between them and readers. The interpretation of the volume inventory, written by hand, demonstrates both the habits and preferences of the Transylvanian readers of that time, as well as the existence of women readers and female bibliophilia.

Conclusions

The concepts related to love, based on which the relationships within the works are developed and the philosophy of love assumed by their authors indicate a major change of style and ideas of that period, their consequences being the changes in the representation of love in the prose of the time.

During the re-lecturing and approach from a new perspective of the works of the 18th century, the idea of rethinking the receipt of the work of the French author Marmontel and filling the gaps with the help of French and Hungarian comparative critiques arose.

Similar analyses in recent decades have reintegrated this work into literature, playing a major role in modernizing Hungarian prose. Through my analysis, I tried to highlight the deep layers not studied so far and to emphasize the influence of the work and the author on Hungarian literature. The chapter on the history of the receipt of Marmontel's works represents a new

element in the mentioned field, because I considered that the receipt of Marmontel's work was not reviewed in its entirety.“”

The aspects related to the style, ideas and history of culture presented in my analysis claim that in the Hungarian literature, this first translation signed by Báróczi was among the first to pave the way for the development of modern prose. This volume, which has been neglected for a long time, but which propagates sentimental traditions and opens new directions both in terms of ideas and form, has greatly contributed to the rise of the Hungarian literature before the linguistic reform to the most modern level of universal literature.

BIBLIOGRAPHY

BALLAGI Aladár, *A magyar királyi testőrség története*, Pest, Légrády Testvérek, 1872.

BÁNYÁSZ Melinda, *Törökországi levelek, Mulatságos napok – Mikes Kelemen fordítói gyakorlata a fordítások révén*, doktori értekezés, Kolozsvár, 2013.

BARTHA Katalin Ágnes, *Kövesdi Boér Sándor: a világi színjátszás erdélyi mindenese*, EM, 2003.3-4.,48.

BAYER Alice, *Marmontel hatása Magyarországon*, Bp, Korvin testvérek, 1916.

BAYER József, *A nemzeti játékszín története*, Bp., Hornyánszky Viktor Ak. Könyvkereskedés, 1887.

BEN SDIRA, Khaled, *Moralisme et immoralité dans les Contes =Marmontel, une rhétorique de l'apaisement*, Louvain-Paris, Ed, Peters Leuven, 2003.

BEÖTHY Zsolt, *A szépprózai elbeszélés a magyar irodalomban*, Budapest, MTA., I, 1886.

BÉRES Norbert, *Kártigámnak emlékezetes történetei: Közelítések a 18. század végének prózairodalmához*, ItK, 123(2019).585-603.

BÉRES Norbert, Kultivált recepció (Mészáros, Kazinczy, Báróczi). In: Széphalom 28, 2018.

BIET, Christian, *La Veuve et l'idéal du mari absolu: Célimene et Alceste*, Cahiers du Dix-Septième: an Interdisciplinary Journal, 7(1997). 215-216, Spring Athens, Georgia, USA

BÍRÓ Ferenc, *A legérzékenyebb nemzedék, Báróczi és „testőríró” barátai*, ItK, 82(1978).16-31.

BÍRÓ Ferenc, *A felvilágosodás korának magyar irodalma*, Bp, Balassi K,1994.

BÓDI Katalin: A valóság poétikája a francia és a magyar levélregényben, It, 107(2003), 4/5 483-503.

BÓDI Katalin, *Szerelmi kommunikáció a XVII. században (A Portugál levelek)*, Studia Litteraria 44, (2006), 28-38.

BÓDI Katalin, *Könny és tinta: a magyar levélregény és heroida történeti és poétikai háttere*, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2010.

BÓDI Katalin: , *Testábrázolás a XVIII. században (Kép és regény)*, = *Ragyogni és munkálni. Kultúratudományi tanulmányok Kazinczy Ferencről*, szerk. Debreczeni Attila, Gönczi Monika, Debrecen, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2010, 224-248.

BODOR Béla, *Régi magyar regénytükör*, I., Bp., Dekameron, 2001.

- BORBÉLY Szilárd, *Csók és könny és tinta*, Élet és irodalom, LV(2011)14., április 11.
- BORBÉLY Szilárd, *Jegyzetek Bácsmegyeynek összeve-szedett Levelei –hez =Fordítások Bessenyeitől Pyrkerig*, sajtó alá rendezte Bodrogi Ferenc Máté és Borbély Szilárd, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2009
- BURJÁN Mónika, *A fordításról való gondolkodás története Magyarországon 1787 és 1883 között*, Phd értekezés, Szeged, 2003.
- BRASSAI Zoltán, *Carberi kisasszony, az asszonyi személy és ember =Ányos Pál-összeállítás*, szerk. Szajbély Mihály, Veszprém, Művészetek háza, 1994. 188-193.
- CAVALLO, Guglielmo–CHARTIER, Roger, *Az olvasás kultúrtörténete a nyugati világban*, ford. Sajó Tamás, Bp. Balassi kiadó, 2000.
- CORBIN, Alain, Anne Vincent-Buffault, *Histoire des larmes XVIIIe-XIXe siècles*, *Annales. Économies, Sociétés, Civilisations*. 46e année, N. 3, 1991.
- DEÉ NAGY Anikó: *Könyvgyűjtő asszonyok a XVIII. században = Emlékkönyv Jakó Zsigmond születésének nyolcvanadik évfordulójára*, szerk. Kovács András, Sipos Gábor és Tonk Sándor, Kolozsvár, EME, 1996.114-123.
- DEBRECZENI Attila, *Az érzékenység eszmetörténei vonatkozásai a XVIII. század végének magyar irodalmában=Folyonosság vagy fordulat?(A felvilágosodás kutatásának időszerű kérdései)*, szerk. Debreczeni Attila, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 1996. 34-54.
- DEBRECZENI Attila: *Az irodalom mint életminta a 18. század végének magyar irodalmában*, *Könyv és Könyvtár*, 225(2003).249-267
- DEBRECZENI Attila, *Tudós hazafiak és érzékeny emberek*, Bp., Universitas kiadó, 2009.
- DECOTTIGNIES, Jean: *Roman et revendication féminine d'après Les Mémoires du comte de Comminge de Madame de Tencin=Roman et Lumières au XVIIIe siècle, Actes du Colloque sous la présidence de MM. W. Krauss, R. Pomeau, R. Garaudy, J. Fabre*, Paris, Éditions Sociales, 1970. 311-320.
- DEMETER Júlia, *Ányos Pál és a „célarányos nemzeti játéksín” = „Édes érzékenység”*, *tanulmányok Ányos Pálról*, szerk. Pintér Márta Zsuzsanna, Veszprém, Bp., Pannon Egyetem, Gondolat, 2014.115-127
- DEVESCOVI Balázs, *A mítosz és Fanni: A Kármán József körüli legendák és a Fanni hagyományait környező mítosz(ok) elemzése*, Budapest, Szeged, Osiris–Pompeji, 2000.
- DUBY, George: *Histoire des femmes en Occident*, Vol.3. XVI-XVIII, Paris, Plon, 1991.
- DULONG, Claude: *A szerelem a XVII. században*, ford. Dániel Anna, Bp., Gondolat, 1974.

- „Édes érzékenység”, *Tanulmányok Ányos Pálról*, szerk. Pintér Márta Zsuzsanna, Bp.-Veszprém, Gondolat-Pannon Egyetem, Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar, 2014.
- EGYED Emese: *Levevél fejéről Múzsák sisakomat. Barcsay Ábrahám költészete*, Kvár, EME, 1998.
- EGYED Emese: *Adieu, édes Barcsaym*, Marosvásárhely, Mentor, 2001.
- ENYEDI Sándor, *Az erdélyi magyar színháztörténet kezdetei, 1792-1821*, Bukarest, Kriterion könyvkiadó, 1972.
- Et in Arcadia ego, A klasszikus magyar irodalmi örökség feltárása és értelmezése*, szerk. Debreczeni Attila és Gönczi Mónika, Debrecen, Universitas, 2005.
- FÁBRI Anna, *A szép tiltott táj felé. A magyar írók története két századforduló között (1795-1905)*. Bp., Kortárs, 1996.
- FÁBRI Anna, *A nő és hivatása*, szerk. Fábri Anna. Kortárs K., 1999.
- Faludi Ferenc prózai művei*, kiad. Vörös Imre, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1991, I. kötet
- FEBVRE, Lucien: *La sensibilité et l'histoire. Comment reconstituer la vie affective d'autrefois ?*, Annales d'histoire sociale, Jan. - Jun., 1941, T. 3, No. 1/pp. 5-20
- FERENCZI Zoltán, *A kolozsvári színház és színház története*, Kvár, Ajtai K. Albert magyar könyvnyomdája, 1897.
- FRIED István, *A (túl)érzékeny posztmodern, Fanni – mai hagyományai*, Palócföld, 29(1995)6. 499-507.
- FOUCAULT, Michel, *A szexualitás története I: A tudás akarása*, ford. Babarczy Eszter, Bp., Atlantisz, 1996.
- FOWLER, James: *The Libertine's Nemesis: The Prude in Clarissa and the Roman Libertin*, Routledge; 2017
- FÜLÖP Géza, *A magyar olvasóközönség a felvilágosodás idején*, Bp., Akadémiai. K., 1978.
- GARGAM, Adeline, *Les femmes savantes, lettrées et cultivées dans la littérature française des Lumières ou la conquête d'une légitimité (1690-1804)*, Paris, Honoré Champion, 2013.
- GOLDMANN, Lucien: *A rejtőzködő isten*, Ford. Pödör László, Bp., Gondolat, 1977.
- GONCOURT, Edmond et Jules, *La femme au XVIIIe siècle*, Paris, 1882.
- GRANASZTÓI Olga, *Veszedelemes olvasmányok. Erotikus illusztrációk a 18. századi francia irodalomban*, Kossuth kiadó Zrt, 2007.
- GRANASZTÓI Olga, *Francia könyvek magyar olvasói: 1770-1810*, Bp. Universitas, 2009
- GUPCSÓ Ágnes, *Zenés színháztörténet Debrecenben (1798-1799)*, Zenetudományi dolgozatok,

szerk. Berlász Melinda, Domokos Mária, Budapest. MTA, 1980. 259-274

GYÖRGY Lajos, *A magyar regény előzményei*, Budapest, MTA, 1941.

HÁSZ-FEHÉR Katalin, *Molnár Borbála levelező társasága*, It.1996/1-2.

HÁSZ-FEHÉR Katalin, *Közösségi és elkülönülő irodalmi programok a 19. század első felében, (Fáy András irodalomtörténeti helye)*, Debrecen, Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója, 2000.

HEGEDŰS Béla, *Fordítás és érzékenység=Nunquam autores, semper interpretes: A magyarországi fordításirodalom a 18. században*, szerk. Lengyel Réka, Budapest, MTA, BTK Irodalomtudományi Intézet, 2016.

HEVESI SÁNDOR, *A színházas művészete*, Budapest, Stampfel, 1908.

HOVÁNSZKI Mária, *Csokonai és az érzékeny énekelt dalköltészet*, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2013.

Histoire de la traduction littéraire en Europe Médiane, Antoine Chalvin, Jean-Léon Muller, Katre Talviste, Marie Vrinat-Nikolov (réd.), Presses Universitaires de Rennes, 2019

HUTIER, Jean-Benoit, *Maîtres et valets dans la comédie du XVIIIe siècle*, Paris, Hatier, 1999.

Irodalomértelmezések a felvilágosodástól napjainkig, szerkesztette Egyed Emese, Kolozsvár, Egyetemi Műhely Kiadó-Bolyai Társaság, 2014.

JÁNOS Szabolcs, „Sziveket, s Emberséges Embereket formáljon” Színházelméleti nézetek az 1790–1820-as években, Erdélyi Múzeum, 64. kötet, 2002. 1-2.füzet, .45-55.

JÁNOS Szabolcs, *Az érzékeny színház: A magyar színházas a 18-19. század fordulóján*, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2007

JOÓ Mária, *A vágy, szerelem (erősz) fogalma a platóni filozófiában = Emberi természet, női természet: Platón*, mmi.elte.hu/szababolcsesznet

KALLÓS Orsolya, *A magyar műfordítás történetéből, Érzékeny olvasmányok Naláczy Józseftől*, Kolozsvár, 2011, kézirat, szakdolgozat

KARDOS Tibor , *A magyar szentimentalizmus európai kapcsolatairól*, Filológiai Közlöny, Bp.,Akadémiai K., 1964.

KAYSER, Wolfgang, *A modern regény keletkezése és válsága= Narratívák II*, Szerk. Thomka Beáta, Bp., Kijarat Kiadó, 1998.

KÉRY Katalin, *Lánynevelés és női művelődés az újkori Magyarországon*, Pécs, 2015.

KOCZTUR Gizella, *Regény és személyiség, Az angol regény története*, Bp., Ak. K., 1987.

KOSÁRY Domokos, *Művelődés a XVIII. századi Magyarországon*, Akadémiai kiadó, Bp., 1996.

- KOVÁCS Ilona, *Fekete gróf dévaj meséi = Dilettánsok az irodalomban*, Fapadoskonyv.hu Kiadó, 2014.
- KULCSÁR Adorján, *Olvasóközönségünk 1800 táján*, Bp, [S. l.], 1943.
- LABÁDI Gergely, *A magyar episztola a felvilágosodás korában*, L'Harmattan: Magyar Irodalomtörténeti Társaság, 2008.
- LABÁDI Gergely, *Fordítást olvasni (Kis János Kupás Lőrincz és Ilona[.] annak lánya című elbeszélésének kontextusai)*, ItK 113(2009)6.681-708
- LACZHÁZI Gyula, *Hősi szenvedélyek: A heroizmus és a szenvedélyek megjelenítése a XVII. századi magyar epikus költészetben*, Budapest, ELTE BTK, 2009.
- LÁZÁR Béla, „Az óbester” (*Száz éves magyar színmű*), Fővárosi Lapok, 1888, 138. szám
- LENEL, Scipion, *Un homme de lettres au XVIIIe siècle: Marmontel...*, Genève, Slatkins Reprints, 1970.
- „Levéllé válva”. *Ujfalvi Krisztina verselő köre (1795–1797)*, A szövegeket sajtó alá rendezte, a bevezetőt írta Egyed Emese, Kolozsvár, EME, 2017.
- LINTILHAC, E, *Beaumarchais et ses oeuvres : précis de sa vie et histoire de son esprit: d'après des documents inédits*, 1887.
- LUDÁNYI, Mária, *A szerelem-kép alakulása a XVI. század végi és XVII. század eleji magyar irodalomban*, ItK 83(1979)4, 359-370.
- LUHMANN, Niklas, *Szerelem, szenvedély*, Az intimitás kódolásáról, ford. Bognár Virág, Budapest, József Attila Könyvtár, 1997.
- MARCARD, Micaela von, *A rokokó avagy kísérlet az emberi szíven, Gáláns eszmények és élettársak*, Ford. Orosz Magdolna, Bp., Európa kiadó, 1999.
- MARGÓCSY István, *A felvilágosodás határai és határtalansága, Kételyek és tézisek az irodalomtörténet historiográfiáját illetően*, Erdélyi Múzeum 2007, 3-4.4-10.
- MARGÓCSY István, *Szigvárt apológiája*, ItK, 102(1998), 5/6. 655-667
- MAUZI, Robert, *L'idée du bonheur au XVIIIe siècle*, Paris, Albert Colin, 1960.
- MAY, George, *Le dilemme du roman*, Paris, PUF, 1963.
- MAY István, *Az első magyar heroikus regény*, Studia Litt., Tom. IV., Debrecen, Kossuth Lajos Tudományegyetem, 1966.
- MAY István, *A magyar heroikus regény története*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1985.
- Mennyei barátom! Barcsay Ábrahám levelei Orczy Lőrincchez, 1771-1789*, Sajtó alá rend., bev., jegyz. Egyed Emese, EME, 2001.

- MONOK István, *Női könyvtulajdonos, a női olvasó a 16-17. században =A zsoldártól a rózsaszín regényig.Fejezetek a magyar női művelődés történetéből*, Szerk. Papp Júlia, Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 2014.
- MONTANDON, Alain: *Le roman au XVIII. siècle en Europe*, Paris, PUF, 1999.
- NAGY Zsófia Borbála, *Asszonyok „árnyék képe”, Nőkérdés a XVIII-XIX. századi halotti beszédekben* It. 32(82) (2001) 1.23-41
- PENKE Olga, „Az ember kétszer születik...”, *A szerelem ábrázolása az első magyar regényekben*, ItK. 104(2000) 1-2. , 100-114
- PENKE Olga, *Fordításelméleti gondolatok és fordítási gyakorlatok a magyar felvilágosodásban*, It. 33 (83) (2002).4.517-532.
- PENKE Olga, „*Théorie, stratégie et pratique de la traduction en Hongrie à l'époque des Lumières*”, = *La traduction des langues modernes au XVIIIe siècle - ou "La dernière chemise de l'amour"* par Annie Rivara, Paris, Honoré Champion, 2002.
- PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Theátrum és irodalom*, Budapest, Universitas, 2014.
- PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Le théâtre dans le royaume de Hongrie au XVIIe et XVIIIe siècles*, Nagyvárad, Partium, 2015.
- PINTÉR Tibor, *Az erotika regiszterei, Veszedelmes olvasmányok. Erotikus illusztrációk a 18. századi francia irodalomban*, in Holmi, 20(2008)04.574-578.
- RÁCZ Emese, *A nagyenyedi Bethlen Kollégium könyvtárának XVIII. századi gyűjteményei. [Kötet] 1: A Hungarika Téka*, Bp. Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ, 2019.
- Ragyogni és munkálni, Kultúratudományi tanulmányok Kazinczy Ferencről*, szerk. Debreczeni Attila és Gönczy Mónika, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen University Press, 2010.
- ROMEK Dóra, *Pillantás a szoknya alá, A frivolan hintáztató Fragonard*= *Múlt-kor történelmi magazin*, 2016.tavaszi
- ROUSSET, Jean, *Leurs yeux se rencontrèrent: La scène de première vue dans le roman*, Paris, José Corti, 1989.
- REYMOND, Fernand, *Les philosophies de l'amour*, PromoBX, 1964.
- SCHRECKER, Hélène, *L'esprit sensible dans les oeuvres de Marmontel =Roman et Lumières au XVIIIe siècle, Actes du Colloque sous la présidence de MM. W. Krauss, R. Pomeau, R. Garaudy, J. Fabre*, Paris, Éditions Sociales, 1970
- SEIDLER Andrea: *A nő mint a 18. századi periodikumok olvasója* in. Magyar

Könyvszemle,115(1999)1.91-97.

SOMKUTI Gabriella, *Ujfalvy Krisztina és könyvtára. Egy elfeledett 18. századi költőnő, az OSZK Évkönyve*, Bp. OSZK, 1981.

SOMKUTI Gabriella, *Könyvgyűjtő asszonyok a XVIII. századi Magyarországon*, Könyvtáros, 1991/5.290-295.

STAUD Géza, *Orientalizmus a magyar romantikában*, Budapest, Terebess,1999.

STAUD Géza (szerk), *A francia színház a XVIII. században*, Budapest, Gondolat, 1974.

„Szabadon fordította...”: *Fordítások a magyar színháztudomány céljaira a XVIII-XIX. században*, s.a.r.

Egyed Emese, Kolozsvár, Scientia, 2003

SZAJBÉLY Mihály, *Fordításelméleti megfontolások a 18. század második felének magyar irodalmában*, It.15 (65)(1983), 139-158.

SZAJBÉLY Mihály, „*Idznak a magyar tollak*”, *irodalomszemlélet a magyar irodalmi felvilágosodás korában, a 18. század közepétől Csokonai haláláig*, Budapest: Universitas Könyvkiadó - Akadémiai Kiadó,2001.

SZÉCSÉNYI Endre, *Esztétika a budoárban: Vivant Denon Csak míg meg nem virrad című meséjéről*, Jelenkor, 51(2008), 12., 1361-1373

SZERB Antal, *A világirodalom története*, Bp., Magvető, 1992.

SZILÁGYI Ferenc, *Báróczinál Bécsben, Kazinczy kiadatlan naplójából*, It, 18 (68) (1986)1. 156-170.

TRÓCSÁNYI Zoltán, *A XVIII. század magyar könyveinek olvasóközönsége és példányszáma*, Magyar Könyvszemle, 60(1941).22-37.

V. SZENDREI Júlia, *Báróczi Sándor stílusának főbb jegyei*, NyIrk, 1964/2., 183-195.

VADERNA Gábor, *A költészet születése: A magyarországi költészet társadalomtörténete a 19. század első évtizedeiben*,Bp., Universitas kiadó, 2007.

VÁZQUEZ, Lydia, *La femme libre chez Voisenon = Richardot, Anne (réd.): Femmes et libertinage au 18. siècle ou les caprices de Cythère*, Rennes, Presses Universitaire de Rennes, 2004.

VIGIER, Françoise: *Public féminin et production littéraire =Images de la femme, en Espagne aux XVIe et XVIIe siècles: Des traditions aux renouvellements et à l'émérgence d'images nouvelles: Colloque International:(Sorbonne et Collège d'Espagne, 28-30 septembre 1992.)*

Sous la direction d'Augustin Redondo, (s.l.) Sorbonne, 1994

VOGEL Zsuzsa, *Faludi Ferenc munkáinak erdélyi olvasóiról*, Kvár, Erdélyi Múzeum,

69(2007).3-4.94-112.

VOGEL Zsuzsa, *Az olvasás útjain, a biográfiától a költészetig: Faludi Ferenc műveinek fogadtatása*. Kolozsvár, EME, 2020.

VÖRÖS Imre, *Fejezetek a francia-magyar fordításirodalmunk történetéből*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1987.

VÖRÖS Imre, *Természetszemélet a felvilágosodás kori magyar irodalomban*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1991.

WAGNER, Jacques: *Marmontel, une rhétorique de l'apaisement*, (études réunies et présentées par) Louvain-Paris, Ed, Peters Leuven, 2003.

WÉBER Antal, *Szépprózai kezdemények* = Sötér István (szerk). A magyar irodalom története III, Bp., Akadémiai K. 1965.